

Törteli Telek Márta

∴ Jovan Jovanović Zmaj Iskola, Martonos
∴ ttmarta@stcable.net

„NYELVEM HATÁRAI VILÁGOM HATÁRAI”

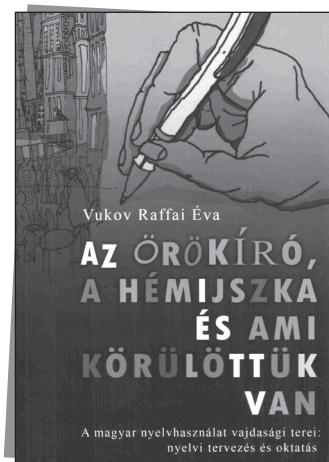
“The Boundaries of My Language, the Boundaries of My World”

Vukov Raffai Éva: *Az örökíró, a hémijszka és ami körülöttük van. A magyar nyelvhasználat vajdasági terei: nyelvi tervezés és oktatás.* Életjel Könyvek, Szabadka, 2012

Vukov Raffai Éva, a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tanára, a kétnyelvűséget kutató nyelvész nemrég megjelent kötetében a vajdasági magyar nyelvközösséghez kapcsolódó nyelvi jelenségeket tanulmányozza, a nyelvi tervezés módszereit ismerteti, valamint néhány, a régióban jellegzetes nyelvi fordulat, szó részletes vizsgálatát mutatja be, és egy attitűdvizsgálat eredményeit összegzi.

A szerző a könyv előszavában felhívja figyelmünket, hogy azok a beszélők, akiknek anyanyelve nem többségi nyelv is egyben, más kapcsolatban állnak ezzel a nyelvváltozattal, mint azok, akik egy adott társadalomban a többségi nemzet tagjai, hiszen utóbbiak esetében az anyanyelv standard változata egybeesik az állam hivatalos nyelvével, míg a kisebbségben élők anyanyelvük standard változatával „hivatalosan” alig találkoznak. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a regionális köznyelv vizsgálatakor a standardhoz nem mint megingathatatlan és változtathatatlan nyelvváltozathoz kell viszonyítanunk, hanem a két variánst egymás mellé állítva kell tanulmányoznunk. A szociolingvisztikai hozzáállás alapján a nyelv csupán eszköz, melyet annak használói határoznak meg és minősítenek, akár standardként.

A nyelvész kiemeli, hogy a vajdasági tanítókat közelről érinti a magyar nyelvváltozatok egymás közötti viszonya, hiszen ez a kérdés központi szerepet kap az alsó tagozatos oktatásban.

Így kapcsolódik össze a tanítói munka és a nyelvi tervezés, mely utóbbi hagyományosan a nyelvhasználatból adódó gondok megoldását szolgálja.

Göncz Lajos a vajdasági őshonos magyar kisebbség nyelvi helyzetét tanulmányozva a fergusoni diglosszia valamennyi jegyét felfedezi. Úgy véli, hogy „a vajdasági magyarság nyelvi helyzetére jellemző az egyetemes magyar standardnak mint E-változatnak és a vajdasági magyar kontaktusváltozatnak mint K-nak az együttélése. Az E-t az iskolában sajátítják el a beszélők egymást követő nemzedékei, a K-t anyanyelvként szüleiktől, és a két változat megfelelő funkciókban használatos”. A kötet szerzője körvonalazza a vajdasági standardot nyelvi szintek szerint, a legmarkánsabb példákkal kiegészítve. Figyelembe veszi a hangrendszer (a középzárt *ë* megőrzése, rendszeres használata), a szókincs (a lexikai hiányok kielégítésére létrejövő tükörfordítások), valamint a mondat szerkezet (a szerbből átvett vonzatok alkalmazása) jellegzetességeit.

Ugyanakkor a vajdasági magyar nyelvre vonatkozóan nyelvi érintkezés nem csak a közvetlen és közvetett hatást kifejtő nyelv, a szerb révén valósul meg, hiszen az angol, valamint a magyarországi magyar is számottevően befolyásolja azt. Természetesen egy kisebbségben működő nyelv szempontjából a nyelvi változás is összetettebb, más irányú, mint az egynyelvű társadalmakban használatos nyelv esetében. Társadalmi változás hatására módosulhat a nyelvi változókhoz való viszonyulás.

Vukov Raffai Éva rámutat, hogy a szókészletbeli hiány kiküszöbölésére a kétnyelvű közösség beszélőjének több lehetőség is rendelkezésére áll. A nyelvi, elsősorban lexikai hiányt saját eszközeiből is pótolhatja a nyelv belső folyamatokkal, szóképzéssel, de ha a megismert új dolgok megnevezésére a meglévő eszközök nem alkalmasak, kölcsönzés történik. A kölcsönzés a beszélők szándékától függetlenül és a kétnyelvűségi helyzetből törvényszerűen következik be. „A vajdasági magyarok esetében megkülönböztetjük a szerb nyelvből való elsődleges és másodlagos kölcsönzést, hiszen a magyar nyelvközösség tagjainak csak töredéke vesz át lexikai egységet élő nyelvi kapcsolat következtében közvetlenül a szerbből, általánosabb jelenség a rögzült kölcsönszavak elfogadása, illetve beépítése a nyelvbe.”

A nyelvész a vajdasági magyar beszélők átvételeinek az elemzésében főként Johanson felosztását tartja szem előtt, de adott esetben Lanstyák besorolásának a mellékelésére is törekszik. Ily módon megkülönbözteti (és a régiókra jellemző példaanyaggal illusztrálva mutatja be) a globális kölcsönzés, a részleges kölcsönzés, a metonimikus átvétel, a szófajváltás, a tükörfordítás (a morféma és a szintaxis szintjén jelentkező szerkezeti másolás), a kontamináció, valamint a kombinált kölcsönzés eseteit.

Egyéb kölcsönzési típusokra (újra-kölcsönzés) is hoz példát, majd pedig kitér a szerb közvetítésű idegen szavak beáramlására nyelvünkbe. Ugyanis a magyar-

ba bekerült angol és más idegen eredetű szavak/szópárok egyik eleme a magyar nyelv által egyetemesen elfogadott idegen szavak korpuszába tartozik, míg a másik szó a magyar nyelvet beszélők egy töredékének – esetünkben a vajdasági magyarok – nyelvének része, és szerb közvetítéssel került a nyelvbe.

Megfigyelhető, hogy a domináns (szerb) nyelv hatására a magyarul beszélők nyelvi magatartása megváltozik, hasonul a szerb nyelvi sajátosságokhoz. Ahelyett, hogy az új, ismeretlen fogalmakat a magyar nyelvre olyannyira jellemző szóösszetétel vagy szóképzéssel alkotnák meg, szerb mintára idegen szavakkal pótolják a fellépő hiányt. Másrészt viszont a magyar nyelv szókészletének elemeit nem ruházzák fel új jelentésekkel, ugyanis ezeket nem tartják alkalmasnak arra, hogy velük új fogalmakat is kifejezhessenek, inkább átveszik a szerb-ben megjelenő idegen szót, így annak jelentése egészen konkretizálódik.

Lanstyák István szerint a közösségi szinten megnyilvánuló, főként lexikai hiány kiküszöbölhető nyelvi ismeretterjesztés útján is, de leghatékonyabban és legkorábban az iskolában oldható meg. Ezzel az iskolai oktatás kulcsszerepét hangsúlyozza.

Bartha Csilla William Mackey és Suzanne Romaine kutatási eredményeire utalva kiemeli, hogy a világon 3000–4000 nyelv áll szemben 150–200 állammal, illetve egy-egy országra harminc nyelv jut. Ezek a megállapítások áthelyezik a hangsúlyt az „egy tiszta nyelv” vizsgálatáról a másik nyelvvél kontaktusban élő nyelv vizsgálatára.

A vajdasági magyarok kétnyelvűségére leginkább Grosjean definíciója illik, amely így szól: „A kétnyelvűség két (vagy több) nyelv rendszeres használata, kétnyelvűek pedig azok az emberek, akiknek mindennapi életük során szükségük van két (vagy több) nyelvre, és ezeket használják is.” Vukov Raffai Éva rámutat, hogy a szerb–magyar kétnyelvűség foka szerint Vajdaságban a kétnyelvű beszélők következő négy csoportját különböztetjük meg: 1. csak a hivatalokban használják az államnyelvet; 2. a munkahelyükön időnként, esetenként használják az államnyelvet; 3. többnyire az államnyelvet beszélnek munkahelyükön; 4. nemcsak munkahelyükön és a hivatali ügyintézők alkalmával, de a családban is rendszeresen használják a második nyelvet. Mivel a vajdasági magyarok nagyon különböző mértékben beszélnek a szerb nyelvet (és helyenként a magyart is), attól függően, hogy hol élnek, a szerző az iménti felosztásra rávetíti az adott környezet kétnyelvűségi mutatóit is.

A kettősnyelvűségnek nevezett nyelvi helyzet azt jelenti, hogy a beszélő alapnyelvéről a társas környezet szabályai szerint kész átváltani egy standard, illetve a standardhoz közel álló változatra. A vajdasági magyarok esetében ez a változat a regionális köznyelv, hiszen csak ritkábban, egyes indokolt esetekben történik a váltás a köznyelv nem regionális változatára. Emellett Vajdaság-szer-te még elterjedt egy nyelvjárási jegyekkel átszótt, nemstandard variáns, néhány

általánosan jellemző nyelvi sajátossággal, mint pl. a suksükölés, a bír segédige indokolatlanul gyakori használata vagy szókincsbeli jellegzetességek.

Kétnyelvű beszélőközösségünk bemutatása után a szerző megvilágítja a nyelvi tervezés elméleti hátterét, több szerző meghatározását felvonultatva. Módszertani okból különbséget tesz a nyelvi egységek módosítása és a nyelv szociopolitikai státusára vonatkozó tervezés között. A politikai tényezők által befolyásolt státustervezés előzménye kell, hogy legyen a másik folyamatnak, a korpusztervezésnek. A korpusztervezéssel szemben a státustervezés nem magának a nyelvnek a nyelvhasználati aspektusból való tervezését jelenti, hanem a nyelvnek mint társadalmi jelenségnek a vizsgálatát, tanulmányozását és társadalmi szerepének tervezését, valamint megváltoztatását.

Különösen fontos a vajdasági, de ugyanúgy a többi, határon túli magyarság esetében is, hogy a státustervezés részükről átfogó nyelvpolitikai stratégiára épüljön. A nyelvtervezési intézkedéseknek főként akkor van értelmük, ha a nyelv használatának behatárolható tere van, vagyis minden tervezői tevékenység ezek híján elenyésző eredményre számíthat. A legfőbb ilyen színterek az iskola, a nyomtatott és elektronikus sajtó, és természetesen a művelődési intézmények. A státustervezésnek része az a szervezői munka is, melynek eredményeképpen lehetőség nyílik az adott (esetünkben magyar) nyelven tanulni az iskolákban. Göncz Lajos Skutnabb-Kangas többnyelvű közösségekre kidolgozott oktatási modelljét elemezve hangsúlyozza, hogy a kisebbségi (pl. a vegyes házasságból származó) tanulók esetében a kisiskoláskortól fogva többségi nyelven való tanulás negatív hatást fejt ki a beszéd-, valamint az értelmi és szociokulturális fejlődésben. Göncz a kisebbségi gyerekek számára már a kezdetektől anyanyelven való tanulást tartja a legmegfelelőbbnek, mert csak ez a megoldás eredményez additív kétnyelvűséget. A gyermek írás- és olvasástanulásának (szövegértő olvasásának) ugyanis feltétele a kognitív nyelvi kompetencia, mely öt-hat éves korra alakul ki. Valódi kétnyelvűség csakis úgy alakítható ki, ha azt a nyelvet (a magyar nyelvet) támogatja az iskola, illetve az oktatás, melynek az intézményen kívüli hatása gyengébb.

A státustervezés fontos eleme a kódszelekció, amely az egész magyar nyelvterületre vonatkozik, de különösképpen érinti a Magyarországon kívüli magyar nyelvközösségeket, hogy milyen legyen az adott nyelvközösség nyelvének a standardhoz, illetve az egyes nyelvváltozatokhoz (a nyelvjárásokhoz) való viszonya. Ha Vajdaság esetében rögzíteni szeretnénk egy, a későbbiekben regionális standardként elterjesztendő magyar nyelvi variánst, első lépésként ennek politikai hátterét kell biztosítani. Ugyanakkor státustervezési feladat kiválasztani az oktatás nyelvét is, mely szintén csak a megfelelő politikai eszközök igénybevételeivel valósítható meg.

Vajdaságban a nyelvi státustervezéshez azok a döntések és állásfoglalások tartoznak, amelyek lehetővé tették: 1. a magyar nyelvnek mint az oktatás kizáróla-

gos nyelvének jelenlétét a magyar tagozatos osztályokban; 2. az anyanyelvápolás választható tantárgyként való bevezetését a nem magyar nyelvű tagozatokban; 3. a magyar nyelvű ügyfélszolgálatot az önkormányzat hivatalaiban stb.

A nyelvi tervezés célja annak az állapotnak a létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy a beszélő nyelvi tevékenységével gondolatait, érzelmeit, szándékát minél maradéktalanabban kifejezze. A nyelvi korpusz tervezése a nyelv minél árnyaltabb és pontosabb használatát is eredményezi. A korpusztervezés során eldöntik, hogy egy nyelvnek mik legyenek a paraméterei, vagyis hogy milyen helyesírási szabályok vonatkozzanak rá, mondatszerkesztésében milyen szabályokat kövessen, mely szavak tartozzanak a szókincsébe.

„A korpusztervezés egyik célja a standardizáció folyamatának gördülékeny véghezvitele. Konkrét feladata a standard nyelvváltozat bővítése egy olyan nyelvmodell elérésének érdekében, mely mindazoknak az elvárásoknak eleget tesz, amik elengedhetetlenek egy korszerű nyelv esetében.” Papp György véleménye szerint a nyelvi tervezést illetően speciális helyzetben vannak a több központtal rendelkező nyelvek beszélői, köztük a kétnyelvű közösségekben a nyelv művelő szakasz nagyobb hangsúlyt kap, hiszen itt az idegen nyelvi elemek nyelvbe áramlása nagyobb méreteket ölthet.

A korpusztervezés során lényeges a már meglévő nyelvi elemek számbavétele. „A szókincs esetében fontos az adott szemantikai mező minden arra vonatkozó lexikai elemének egymás mellé sorakoztatása, hogy maga a tervezés minél inkább a valós »kínálatból« jöjjön létre. Különösen a tanítási folyamat nyelvét megcélzó, alakító cselekvésnél kell erre gondot fordítani: az egyes szemantikai mező lexikai lefedésénél a nyelvi elem mellé szükséges mellékelni stilisztikai jegyeit is. [...] Így elkerülhetjük a nyelvi egyoldalúságot, serkenthetjük a hasonló jelentésű szavak stilisztikai elkülönülését.”

Lanstyák István hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a kodifikált standard mellett az egyes kisebbségben élő magyar nyelvközösségek standard nyelvváltozatának – a regionális standardnak – az elemei is bekerüljenek az egyetemes standardba. Úgy véli, elfogadható a különböző variánsok egymás mellett élése mind a hangrendszer, mind a szókincset illetően, ebben csupán a szaknyelvek képeznek kivételt.

Fontos cél a terminusok egységesítése. A nyelvtervezés során a kialakítás a nyelvészek bevonásával történik, az elterjesztés pedig a szakkönyvek, szakfolyóiratok révén valósul meg, elsősorban a szakterület művelői részéről. Mindezt kiegészítve a vajdasági és a többi határon túli magyar nyelvtervezés egyik fő feladata a különböző tudományágak alapvető szakkifejezéseinek államnyelvi és magyar nyelvű szótárának elkészítése. Papp György rámutat, hogy a vajdasági magyar nyelv korpuszát illetően külön foglalkoznunk kell a szerb–magyar fordításirodalom által tükröződő nyelvi specifikumokkal is.

A vajdasági magyar nyelvre vonatkozó korpusztervezés lehetséges területei: 1. a gazdaság és a kereskedelem; 2. a banki ügyintézés; 3. a termelés; 4. a közgazgatás; 5. a szolgáltatóipar; 6. a tévéműsorok, filmek címe; 7. az ügyintézés.

Vukov Raffai Éva a nyelvi tervezés és az iskola szoros kapcsolatára hívja fel figyelmünket. „A korpusztervező tevékenység a legszponatánabb módon (politikai döntések, státustervezési lépések befolyása nélkül) az oktatásban valósulhat meg, letéteményese pedig a legkorábbi időkben a tanító.” (Szabómihály Gizella szerint hatásos, bár kevésbé szponatán nyelvtervezői cselekvés valósulhat meg egy olyan nyelvi iroda keretein belül is, mely eligazít, ha bizonytalanság lép fel bizonyos dolgok, fogalmak magyar nyelven való megnevezésekor.) A standard jobb és működőképesebb elsajátítása – mely az oktatás folyamán funkcionális programok által valósítható meg – már részben a korpusztervezés feladatkörébe tartozik. Az iskola alapvető célkitűzése pedig a két variáns (az informális nyelv és a regionális standard) közötti nyelvi és funkcionális különbségek tudatosítása, mely a nyelvváltozatok váltakozva történő, megfelelő helyzetekhez kötött használatának megtanításához, megtanulásához vezet.

Az egyetemi tanár hangsúlyozza, hogy a nyelvi tervezéshez tartozó tevékenységek közül az iskolai munkához kapcsolódókat tudjuk leginkább irányítani és ellenőrizni, hiszen ezekhez nincs szükség külön intézményes keret felállítására, mivel az iskolai intézményrendszer már eleve adott, csupán az ott folyó munkához kell alkalmazkodni, és alkalmazni a nyelvi tervezés megfelelő lépéseit. Kiemeli, hogy az oktatást érintő nyelvi tervezés alapvető feladatai közé tartozik egyrészt annak eldöntése, hogy mely nyelven folyjon az oktatás, valamint annak, hogy melyeket tanítsák idegen nyelvként az iskolában. Emellett az államnyelvnek mint környezetnyelvnek az oktatása ugyancsak a nyelvi tervezés egyik fontos területe.

A nyelvi hiány és nyelvi hátrány megszüntetésére, illetve ellensúlyozására Oláh Örszi Tibor meglátása szerint az iskolarendszeren belül mutatkozik a legnagyobb esély. De csak abban az esetben, ha az iskola nem csupán a szabályismeret követeli meg a tanulóktól, hanem a nyelv tényleges használata (performanciája) kerül előtérbe, azaz funkcionális grammatikát tanítanak. A feladatok szabályismeret utáni példasorai nem eredményezhetnek (hozhatnak) fejlődést a kompetencia hiányával induló gyerekeknél.

A többségi nyelvi hatás – a Vajdaságban – a szerb nyelvi, főleg szókészleti vagy szerkezeti elemek megjelenése a magyar nyelvben. A mindennapi, otthon használatos (vernakuláris, informális) nyelv, valamint a regionális standard közötti kódváltás nagymértékben ezeknek az idegen szavaknak az alkalmazása, illetve magyar szóval való pótlása, és csak másodsorban kapnak figyelmet az egyéb nyelvi jelenségek, mint pl. a suksükölés, a nákolás, bizonyos névutós szerkezetek standardtól eltérő használata, a szerb kifejezések tükörfordítása stb.

A kétféle nyelvi norma tudatosítása lehetővé teszi a nyelvhasználati alkalmazkodást a különböző nyelvhasználati szinterek szabályai (előírásai) szerint, másrészt pedig előkészíti a beszélőt a nyelvváltozat-váltás (kódváltás) készségéhez. A kettősnyelvűség kialakítását fontos oktatási feladatként kell kezelnünk, melyet azonban ebben az említett nyelvi kontextusban olyan tényezők is nehezítenek, mint a standard nyelvváltozat hiánya, valamint a többségi nyelvi hatás kiküszöbölésére irányuló erőfeszítések.

A kötet szerzője nyíltan kimondja, hogy a Vajdaságban nagy felelősség hárul a pedagógusokra, főként a tanítókra, hiszen ők a nyelvi szocializáció első intézményes letéteményesei. Az alsó osztályos anyanyelvtanítás talán legfontosabb feladata a sikeresen kommunikáló tizenéves nevelése.

A standard nyelvváltozatot közvetítő – éppen ezért mediátori szerepet vállaló – tanítónak ismernie és tolerálnia kell annak a közegnek a nyelvváltozatát, ahonnan a tanulók érkeznek. Ugyanakkor tisztában kell lennie a tanulók által használt nyelvi variáns és a standard közötti különbséggel, hogy megfelelő kommunikációs feladatokkal segítse a tanulók kódváltását. A tanító számára legyen nyilvánvaló a kettősnyelvűek kódváltási folyamata, és képes legyen ezt tudatosan is végezni.

Mint ahogy a tanítóknak az anyanyelvhasználat tervezésében és módosításában kulcsszerepük van, a kutató érdemesnek tartotta megvizsgálni, mennyire vannak tisztában ők maguk a kettősnyelvűséggel. A pedagógusi attitűdvizsgálat egyik kérdéscsoportja arra vonatkozott, hogyan jellemzik és értékelik tanulóik nyelvhasználatát, a másik pedig a tanulók nyelvhasználatával kapcsolatos tanítói hozzáállásra, reagálásra.

A felmérés tanulságai alapján a pedagógusok leggyakrabban minden olyan nyelvi megnyilvánulást, mely a köznyelvi formától különbözik, hibának vagy nemkívánatos elemnek tekintik – így például a tájnyelvi kifejezések egy részét, még fokozottabban a tájnyelvi vagy regionális morfémarendszer használatát, és szinte kivétel nélkül a diákzsargont. Mindezekre hibajavítással és gyakoribb beszéltetéssel reagálnak.

A pedagógusnak fontos feladata, hogy szembesítse a tanulókat környezetük nyelvhasználatára és a standard magyar nyelvváltozat közötti különbségekkel. Igazi célja az, hogy felkészítse a gyerekeket ezeknek az eltéréseknek a kezelésére, nem pedig arra ösztönözni őket, hogy környezetük nyelvét hibáival együtt elvessék. Mindeközben a tanítónak beszélnie kell a standard magyar nyelvet, s azt használnia kell az órákon, megfelelő mintát nyújtva a tanulóknak, mindazzal együtt, hogy az ő variánsukat is élni hagyja.

A felmérés ugyanakkor azt mutatja, hogy a tanítóknak csak kismértékben tudatosult a kétpólusúság alternatívája: sok esetben céljuk az egyetlen „jó” válasz, beszédmód, nyelvhasználat megtanítása. Viszont „a tanítók magatartását [...] semmi-

képpen sem ítélnék el, hiszen [...] évtizedeken keresztül volt jelen az oktatásban és a tanítóképzésben is az a szemlélet, mely a nyelvváltozatok hierarchikus rendszerén, a teljes nyelvi homogenitáson, azaz az »egy jó megoldás« elvén alapult”.

Vukov Raffai Éva a nyelvi tervezés elméletével összhangban számba veszi szűkebb nyelvközösségünk jellegzetes nyelvi elemeit. Az ismertetett nyelvi jelenségek, jellemző szó szerkezetek között akad olyan (mint pl. a nákolás, a hiperkorrekció, az -e kérdőszócska helye, a birtokjel elhagyása, az analitikus szerkezetek stb.), amelyet a vajdasági regionális köznyelv részének tekinthetünk, hiszen az adott környezetben használatuk egységes, nem okoz félreértést és legtöbb esetben stigmatizációt sem. Ezek az elemek sem maradhatnak az iskolában érintetlenek, melléjük (és nem föléjük) kell rendelni a standard odaillő elemét. Más ismertetett jelenségek azonban már pontatlanságot, bizonytalanságot fejeznek ki, vagyis ilyen esetekben a nyelvi hiány jelenségével szembesülünk. Az ilyen beszélőknek nem volt alkalmuk környezetükben helyes nyelvi mintákkal találkozni. Ezen az állapoton az iskolában változtatni kell, de csak hozzáértően szabad.

Leginkább a pedagógusnak, a tanítónak van alkalma és indíttatása arra, hogy értékelje az adott közegben megfigyelt nyelvi jelenségeket, ezeket az értékeléseket be kell építenie pedagógusi munkájába, s így hozzájárulhat tanítványai kettősnyelvűségének kialakításához. Vagyis hozzájuttathatja őket ahhoz a nyelvi kódhoz, amelynek elsajátításával nemcsak szűk környezetük nyelvváltozatát beszélhetik, hanem a nyelv szélesebb területre vonatkozó variánsát is. Így nyelvük – és világuk – határai kitágulhatnak.

A kutató a vajdasági magyar beszélők nyelvhasználatának néhány olyan jellegzetesnek mondható nyelvi változóját (pl. grafitceruza, hajtási engedély, könyvecske, majica, örökíró, sinóbusz, siska, szenf, szokk, zsmigavac stb.) mutatja be, melyek a magyar nyelvhasználat terei közül ebben a régióban különösen sajátos formában vannak jelen. Ezeknek az elemeknek a standard magyar elemekkel való összehasonlítása a legtöbb esetben nem azt sugallja, hogy a vajdasági nyelvhasználatban megjelenő alakok hibásak vagy kerülendők, hanem inkább azt, hogy megférnek egymás mellett a nyelvben. Ilyen módon a nyelv működésének, gazdaságosságának és kreativitásának testet öltő jelenségeire is felhívja a figyelmet – arra, hogy a nyelvet használni így is lehet, így is működik.

A szerző kötetének végén közli a megszólítás mint kommunikációs változó összehasonlító vizsgálatának eredményeit. Vizsgálatának célja az volt, hogy meghatározza, a megszólítás nyelvi eszközeinek kiválasztását, valamint elfogadását milyen mértékben befolyásolja az ún. társadalmi-politikai változó, illetve, hogy az a tény, hogy az általa vizsgált két település (Szabadka és Szeged) más-más ország és társadalmi normarendszer része, mennyire hozza létre vagy fokozza egy társadalmi aktus nyelvi normáinak különbözőségét egy nyelven belül.

Vukov Raffai Éva kötetében nem csupán elméleti síkon mozog, hanem közérthető módon, gazdag példaanyaggal kísérve mutatja be a kétnyelvű beszélőkörnyezetben megnyilvánuló nyelvi jellegzetességeket, valamint a nyelvi tervezés mozzanatait. „A könyv célja, hogy annak, aki elolvassa [...], lehetősége nyíljon új, más szemlélettel tekinteni saját és mások nyelvhasználatához fűződő viszonyára.” Ajánljuk elsősorban leendő és gyakorló tanítóknak, tanároknak, valamint mindazoknak, akik érdeklődnek a nyelv, illetve a nyelvészet iránt, és szélesíteni szeretnék látókörüket.